

ÅRSMELDING 2020

LILLESAND BY- OG SJØFARTSMUSEUM

Dette bildet viser MS «Rio de Janeiro» etter torpederingen den 8.april 1940. Bildet ble funnet i et nederlandsk arkiv, takket være hjelp fra Rita Strandmyr ved Skiltverkstedet. Det har aldri vært offentliggjort i Norge tidligere.

Coronaåret 2020 fikk mindre betydning for museet enn for mange andre. Temaet for hovedutstillingen var «Da krigen kom til Lillesand». Mye handlet om 8.april 1940, da det tyske troppetransportskipet MS «Rio de Janeiro» ble torpedert utenfor Ågerøya av den polske ubåten ORP «Orzel». Men det var også en utstilling om motstandsarbeid og livet generelt i krigsårene. Vi hadde ingen åpningsfest, men Capt (Navy) Bogdan Anuszkiewicz, militær attaché ved den polske ambassaden i Oslo, og ordfører Einar Holmer-Hoven kastet glans på første åpningsdag. Etter en forholdsvis stille åpningsuke, strømmet det på med besøkende. Alle coronaregler ble overholdt, med maks antall 5 stykker pr. omvisning, så vi hadde kø foran museet og etterhvert lange ventelister for de som ville inn. At vi i 2020 avholdt mer enn **430** omvisninger, sier vel sitt om pågangen på et lite museum som vårt! Besøkstallene var ikke helt ulike tidligere år med over 9.100 besøkende, tross mange avlyste arrangementer som for eksempel julemarkedet.. Det som var helt nytt, var at vi nesten ikke hadde utlendinger på besøk, men derimot mange fra våre nabobyer.

På Tollboden åpnet vi opp for en ny plansjeutstilling om Lillesands historie. Her var det bidrag fra Berit Eide Johnsen, Jo van der Eynden, Terje Ellefsen, Alvhild Gulbrandson, Kurt Stangeby, Bergliot og John Gustav Johansen og meg. Denne utstillingen er mobil og kan vises samlet eller hver for seg ut fra tema fra de tidligste tider og frem til i dag.

Selv om det på grunn av corona ikke ble omvisninger for skoleelever i mai og juni, som vi ellers pleier, ble det tatt igjen med mange skolebesøk i august og september. Vi avholdt en overveldende spøkelsesforestilling i museumsbakgården med over 300 gjester på Kulturatta. Da var det kø helt ned til Fiskebrygga for å komme inn. Det var elever fra teaterlinjen på Dahlske VGS som stod for det skumle under ledelse av Anne Bjørkvik.

BILDER FRA UTSTILLINGEN 2020

Digitalt fargelagt av Niels Damgaard

Tyske soldater bæres i land i Kristiansand.
Foto: Fædrelandsvennen

Venter på evakuering ved tidl. Baker Knudsen
Foto utlånt av John Gustav Johansen

Fra Midtskogen 1940. Foto utlånt av John Olsen

BESØK:

Vi har hatt besøk av turister fra hele Norge, av lokale lillesandere, mange skoleklasser, hyttefolk og uvanlig mange fra våre nabobyer. Utlendinger var det til gjengjeld få av, antagelig grunnet coronarestriksjoner.

BESØKSTALL: Totalt har vi i 2020 hatt **9.118** registrerte besøkende, altså bare i underkant av 300 færre enn i 2019 (9.389), tross flere avlysninger som f.eks. julemarkedet. Blant våre besøkende var det **756** registrerte barn og unge (i 2019 var det 689).

Besøkstallene i hovedmuseet viste **18.313** besøkende, etter å ha vært dividert på 2 for inn og ut besøk. Vi har ikke tellere i de øvrige utstillingsstedene.

Besøkstellere er et normalt registreringsverktøy i både museumsverdenen og på biblioteker, men vi mener den manuelle registreringen er mer nøyaktig og holder oss derfor til den, selv om det hadde vært fristende å bruke telleapparatets tall.

www.lillesandmuseet.com

Museets hjemmeside, hadde ca.181.000 klikk i 2019. Siden blir stadig mere omfattende og har nå over 200 undersider. Dessverre har internettutbyderen gått over til et nytt registreringssystem som vi ikke lenger har tilgang til. Det betyr at vi fra 2020 ikke kan registrere besøksklikk.

www.facebook.com/Lillesandmuseet

Mange besøker museets side på Facebook. Denne siden har nå **678 'likes'** og **714** følgere, og nye kommer stadig til, uten markedsføring. Noen må også slettes.

På Facebook har vi en egen side for Museumsvenner med **560** medlemmer. Til dette må det tilføyes at vi stadig mottar henvendelser om ønsket medlemskap som ikke innvilges på grunn av mulighet for spam.

www.facebook.com/groups/277364898969756/

OMVISNINGER

Vi har hatt **436** omvisninger gjennom 2020, de fleste i sommersesongen, men også i høstmånedene. **12** skoleklasser har fått innføring i Lillesands historie og om 2. verdenskrigs betydning for byen. Skoleelever kommer alltid gratis inn. 1 elev fra VGS har vært utplassert noen timer i uken på vårparten.

KØ FOR Å KOMME INN

Til venstre bilde av kø foran museets sommerutstilling og over litt av køen på Kulturnatta

FOREDRAG GJENNOM SOMMERSESONGEN

Et populært tiltak i 2020, var foredrag i museumsbakgården i juni og juli. Det var Elisabeth Franck Danielsen som organiserte dette. Det ble en god anledning til fordypelse utover det utstillingene viste:

- 25.06.20: «Krigsmat og krisemat» v/Åshild Danielsen
- 02.07.20: «Om 9. april 1940» v/Helge Røed
- 09.07.20: «Overfallet på Norge» v/ Åsmund Svendsen
- 23.07.20: «Vi fikk ikke frihet og fred gratis» v/ Geirulv Stoveland
- 30.07.20: Om MS»Inger Johanne» v/Harald Fauskanger Andersen

HEFTE OM KRIGEN I LILLESAND

Museet laget et eget hefte om krigen i Lillesand, og det ble fort revet vekk. Derfor måtte vi trykke et nytt opplag, og så stort, at det også kan brukes til utstillingen 2021 som skal handle om krigsskjebner.

DA KRIGEN KOM TIL LILLESAND

Utstilling om andre verdenskrig
med lokalt perspektiv
Lillesand by- og sjøfartsmuseum
sommeren 2020 og 2021

8. april 1940

Hverdagsliv under krigen
Lokale helter til sjøs og på land
Tidligere krigshandlinger i Lillesand

MS «Rio de Janeiro» synker etter å ha blitt torpedert

Den polske ubåten ORP «Orzel» som senket det tyske troppetransportskipet utenfor Lillesand 8.april 1940

www.lillesandmuseet.com

LILLESAND BY- OG SJØFARTSMUSEUM

**TEMAUTSTILLING 2020:
DA KRIGEN KOM
TIL LILLESAND**

- ✓ MUSEUMSBUTIKK MED LOKAL LITTERATUR OG LOKALPRODUSERT KUNSTHÅNDEVÆRK
- ✓ FISKEREN MARKUS' STUE • FOREDRAG
- ✓ SKIFTENDE UTSTILLINGER PÅ TOLLBODEN
- ✓ LILLESANDS HISTORIE • TOLLMUSEUM
- ✓ UTSTILLING OM KALDVILD TRÆSLIBERI
- ✓ MUSEUMSBRONN • FASTE UTSTILLINGER
- ✓ VINDUSUTSTILLINGER

ÅPENT 17.06 – 9.08. FRA 12 – 16
Mandager lukket
ENTRÉ VOKSNE KR.50,- BARN KR.10,-

www.lillesandmuseet.com

Adr. Nygårds gate 1, 4790 Lillesand. Tlf. 46817510. Mail: lillesandmuseet@gmail.com

Capt (Navy) Bogdan Anuszkiewicz, militær attaché ved den polske ambassaden i Oslo, og ordfører Einar Holmer-Hoven ved minnesteinen for ORP «Orzel» på museets åpningsdag.

Tre av fiskerne på Ågerøya som opplevde torpederingen i 1940. Dette bildet er fra 2002.

Foto: Trygve Emil Tønnesen

Noen av dem som gjorde en innsats i Lillesand under krigen

Øverst v: politifullmektig Nils Onsrud, agronom Lars Engemyr, journalist Sigrun Gauslaa, lærer Aanund Tveit
Nederst v. Tellef Buene, Per K. Stoveland, Arne Tveit, Jens Hegland, Tom Olsen (yrkestitler ikke kjent)

OM HOVEDUTSTILLINGEN

«DA KRIGEN KOM TIL LILLESAND» var temaet for 2020. Vi har fått veldig mye ros for denne utstillingen, og det skyldes ikke minst utlån fra private. Dette er på sitt vis museets nerve. Vi har ikke et lager av gjenstander, så når vi har så mye å vise likevel, skyldes det at folk tør å låne oss ting. Enkelte år har lånene hatt en verdi på flere million kroner. Moro å vise frem, men forpliktende!

Fra private i Lillesand og Kristiansand (samt hytteferierende) fikk vi låne usedvanlig flotte rekvisitter. Det var for eksempel en ekte tysk soldatuniform med alt tilbehør, en politifullmektiguniform og motstandsmanns tøy. Det var Bjørn Furuborg i Kristiansand som lånte oss dette.

Familie Vennesland, Olsen, Stoveland og Gullaksen lånte ut bilder, oppteignelser, tøy og gjenstander fra Grini, men også andre ting som ble brukt av motstandsbevegelsen, ikke minst et AK47 maskingevær! Sammen med filmer, intervjuer og mye ny informasjon om ubåten ORP «Orzel», og bilder av fotograf Trygve E. Tønnesen, ble det en rikholdig utstilling som gav et godt bilde av dramaet krigen medførte for store og små. Hverdagsliv i form av rasjoneringskort, julepynt og leker fra krigstiden ble også presentert med hjelp av lån fra blant annet Åse Bach Kristensen, Marit Flaten og John Gustav og Bergliot Øie Johansen. De sistnevnte 3 lånte også ut arbeider laget av russiske krigsfanger som i en del av krigen ble holdt fanget på Justøya. Terje Ellefsen bidro med oppdatert kart over tysk aktivitet i hele Lillesand og Himbergfamilien lånte ut tøy. Odd Aasen lånte ut flere tyske effekter og dessuten en flott motorsykkkel fra 1939 til vår vindusutstilling.

Fra John Gustav Johansen fikk vi dessuten to aviser fra hhv 8. og 9. april 1940 (Fædrelandsvennens ekstrautgave og Lillesands-Posten).

ANDRE UTSTILLINGER PÅ MUSEET

Tollboden bød på mange skiftende kunsthåndverksutstillinger gjennom hele sommeren under ledelse av Christian Muri Clemetsen. Det gav mye liv til Tollbodplassen!

Museumsbutikken holdt likeledes åpent gjennom hele sesongen med samme åpningstider som museet. Fremragende driftet av butikksjef Jonathan Sanders og hans rundt 20 hjelpere.

I annekset bak Museumsbutikken viste vi den gamle landsbybrønnen og utstillingen om Kilden og «Markusrommet». Rommet ble etablert nøyaktig etter boken «Kilden eller brevet om fiskeren Markus» av Gabriel Scott, i 2018. Som kystfiskerhjem er det også representativt for hvordan småfolk bodde langs kysten vår.

Videre var det utstillinger om Kaldvell i 3D i hovedbygningens 3.etg, og de faste utstillingene i bakgården som Matrosboligen, veveverkstedet, snekkerverkstedet, skolestua osv. Skolestua er for øvrig blitt kraftig oppgradert med hyller m.m.

I 2020 hadde vi fast omvisning i bakgården hver dag kl.13.00 i sesongen.

Christian Muri Clemetsen foran ett av sine bilder

Noen av plansjene fra den historiske utstillingen på Tollboden, designet av Rita Strandmvr

NY PLANSJEUTSTILLING INNVJET PÅ TOLLBODEN

Utstillingen viser Lillesands historie tematisk med oppsett om seilskutetiden, kystliv, Kristian Lofthus osv.

Utstillingen ble sponset av Lillesands Sparebank og Lillesand by- og sjofartsmuseums Venner.

Her er bilder fra innvielsen, den 12.juni 2020.
Journalist Arnt Georg Arntzen dekket åpningen for Lillesands-Posten.

ÅRETS GANG

Det ble ingen skolebesøk på vårparten, på grunn av corona. Til gjengjeld kom det mange klasser i august og september, da det igjen var mulig. Blant annet fikk alle 8. og 10. klasser i kommunen høre om 2. verdenskrig i Lillesand, basert på utstillingen i hovedmuseet.

FEIRING AV DE FRIVILLIGE

Alle de frivillige ble i 2020 tilbudt en egen omvisning i august etter sesongslutt, og det benyttet mange seg av. Til jul feiret vi den store innsatsen som ble nedlagt for museet med en *JULVEFEST*, og ja, den ble godkjent av kommuneoverlegen ut fra premisene om avstand, antibac og antall! Her ble museets ærespris delt ut, *JULVEPRISEN*. Prisen ble overrakt av ordfører Einar Holmer-Hoven.

Svein Eirik Aslaksen mottok prisen for sin ekstraordinære innsats for museet gjennom mange år. Han har stått for viktig registreringsarbeid, opplæring av andre frivillige i museumsverktøyet Primus og har hatt styreverv i Lillesand by- og sjøfartsmuseums Venner. Stadig har han også stått for IT-hjelp.

Dessuten stod han for en fremragende opptreden som matros fra Den flyvende hollender på Kulturnatta for noen år tilbake!

I 2020 ble også festen spesiell siden vi feiret den **ute** i museumsbakgården. Vi klarte å holde varmen og fikk kjempegod risgrøt og gløgg fra Dovre. Magne Haugen og Knut Ribe underholdt med julemusikk og fellessang. I kinoen hadde vi en presentasjon om begivenheter på museet fra hele året.

JULVEDIPLOMET

FRA JULVEFESTEN

Svein Eirik Aslaksen sammen med sin tidligere elev, Bjørn Steen Vennesland

ANDRE NYHETER FRA UTSTILLINGEN 2020

EN SENTRAL UTSTILLINGSREKVISITT: TORPEDOEN

Omdreiningspunktet for det som skjedde den 8.april 1940 i Lillesand, var torpederingen av MS «Rio de Janeiro» av ubåten ORP «Orzel».

Det skulle vise seg at det måtte en omfattende research til for å finne ut av hva slags type torpedo ubåten var lastet med. Hverken historisk sjøfartsmuseum i Polen eller andre eksperter på krigsvåpen var sikre. Vi fant til sist ut at det måtte dreie seg om en MK.X torpedo, som antagelig ble installert etter ubåtens ankomst til England, høsten 1939.

Karianne Harrendran, som er utdannet rekvisitt- og kulissemaker, laget en tro kopi av denne torpedoen i 70% størrelse (Hadde den vært større, måtte den ha stukket ut gjennom et vindu!).

Torpedoen ble en suksess, og mange ble overrasket, ja, nesten forferdet over å se den anskueliggjort.

Til sommerens utstilling fikk vi innkjøpt et lydanlegg, hvor vi kunne høre om angrepet 9. april i Kristiansand og et intervju med fiskerne på Ågerøya som fortalte om redningsaksjonen i et Julius Hougen-program. Lydanlegget kom også godt med til foredragene. Til å anskueliggjøre nazismens redsler fikk vi låne et skjelett av Lillesand VGS via Tore Garvin. Dette ble svøpt i et ekte naziflagg fra krigens dager.

Vi viste dessuten flere filmer, så som intervju med admiral Eichinger, en tysk propagandafilm om angrepet på Norge og en polsk film om ubåten ORP «Orzel». Denne ble også vist i 3D med virtuelle briller. Dette var det Jonathan Sanders som ordnet. Fra NRK/FRM v/Jan Jørg Tomstad, fikk vi låne filmen fra 1990 om senkningen av Rio med lokale øyevitneskildringer fra Lillesand.

STJÅLET LEKETOG

I vinduene ut mot Nygårdsgata hadde vi utstillinger om fremkomstmidler under krigen. Et av dem var et leketog i tro kopi av Lillesand-Flaksvandsbanen (LFB) som ble nedlagt i 1953. Det var Pål Osjord som hadde laget leketog.

Dessverre ble lokomotivet stjålet. Vi har nok en kopi, men synes uansett at det var leit. Særlig fordi det går an å kjøpe byggesett like ved siden av utstillingsvinduet, i Museumsbutikken!

KULTURNATTA

Kulturnatta er et samarbeid mellom Handelsstanden og kommunen. I 2020 ble den feiret 23.oktober, og museet stilte med fullt batteri. I museumsbakgården var det nifse spøkelses med historisk tilknytning til Lillesand. Spøkelsene var elever fra teaterlinja på Dahlske under ledelse av Anne Bjørkvik. Over **300** barn og små voksne ble skremt her!

I Markusrommet var det høytlesning med Ingerd Modal, og Anders Bjørnholmen fortalte om forfatteren Gabriel Scott. Museumsbutikken holdt åpent med Jonathan Sanders og Inger Mosgren ved roret. Vi hadde i tillegg et vaktmannskap på 7, og det var nødvendig med den voldsomme tilstrømningen av folk.

JULEMARKEDET BLE AVLYST I ÅR.

MUSEUMSNEMNDA

Museumsnemnda har en sentral oppgave som støtteorgan for museet og forum for museale drøftelser. Nemnda har gjennom året avholdt 7 regulære møter. I tillegg var flere med på omvisningen i høst for Tjenesteutvalget og ordføreren. Følgende er medlemmer av museumsnemnda for perioden 2019-2023: Hege Marie Holthe (leder), Elisabeth Franck Danielsen (sekretær), Styremedlemmer: Lise Andersen, Jo van der Eynden, Gabriel Knudsen og Elin Hegli Bugge. Varamedlem: Bente Sophie Ribe Lauritzen.

Nemndsmedlemmer har også hjulpet til ved arrangementer og på dugnadsarbeid. Særlig bør nevnes foredragsserien i museumsbakgården i juni og juli som Elisabeth Franck Danielsen organiserte. Jo van der Eynden hadde en stor oppgave med å redigere tekstene til plansjene på Tollboden, i tillegg til egne bidrag.

Nemnda er legatstyre for Fam. Henrik Hansens legat, men det ble ingen utbetaling i 2020 (på grunn av lavt rentenivå).

LILLESAND BY- OG SJØFARTSMUSEUMS VENNER

Venneforeningens styre består av Elin Hegli Bugge (leder), Jonathan Sanders (nestleder og butikkansvarlig), Turid Anonsen (sekretær), og styremedlemmene Dag Ellefsen og Anna Karin Thorup Bjorvand. Varamedlemmer er Inger Mosgren og Vidar Sørbotten. Valgkomiteen består av Åsne Svendsen, Anders Bjørnholmen og Odd Eigeland. Carl Jon Hansen står for regnskapet, revisor er Jan Kristian Voje Steen. Årsmøtet 2020 ble på grunn av corona først avholdt i juni. Medlemsbasen har registrert **232** medlemmer.

DUGNADSARBEIDET VED MUSEET

Utover det store arbeidet som legges ned i Museumsbutikken, har det vært en flott innsats i dugnadsgrupper innenfor registrering (foto, tekstiler, gjenstander, bøker), snekkerverksted, fotografering/scanning og utstillingsarbeid, vakthold og arrangementshjelp, opplesing (Markusrommet), hagearbeid og drift av kunstutstillingslokaler. 'Våronna' måtte dessverre avlyses i 2020 på grunn av corona, ellers pleier dette å være en fin anledning til å møtes på tvers av gruppene.

*Totalt ble det registrert **676 oppmøter** av frivillige i 2020 (616 i 2019). Det ble registrert **2.246 nedlagte arbeidstimer (1915 i 2019)**. Tallet er egentlig en god del høyere, siden mye av det frivillige arbeidet ikke blir registrert. Det frivillige arbeidet gjøres i små grupper på ca. 3 personer eller mindre, derfor har arbeidet kunne foregå gjennom året tross corona. De frivillige har selv bestemt oppmøtene. Skulle de som ble notert ha fått betaling, for eksempel med kr.200,- pr. time, hadde det tilsvart rundt kr.450.000,-!*

MUSEUMSBUTIKKEN

Museumsbutikken drives av frivillige ved museet, og overskuddet fra salget skaper et økonomisk fundament for selve museets virke.

Dessuten er butikken en fin attraksjon i seg selv. Vareutvalget gir et godt innblikk i hva som produseres av kunsthåndverk i området vårt, i tillegg til eldre og nyere lokallitteratur og suvenirer.

Museumsbutikken holdt åpent i hele museumssesongen og i adventstiden. Dette er mulig takket være flott innsats fra butikkansvarlig Jonathan Sanders og de rundt 20 medhjelperne. I 2020 fikk museet kr.40.000,- i alt til utstillingen på hovedmuseet og til plansjeutstillingen på Tollboden (sammen med Lillesands Sparebank).

Museumsbutikken fikk laget egne masker med museets logo på!

FOTOGRUPPEN

Mange er ikke klar over det store arbeidet museets fotogruppe gjør. Bildene fra oss blir dessverre sjelden kreditert med museets navn, siden de publiseres på www.agderbilder.no. Fotogruppen holder til på Tollboden. De møtes tre-fire ganger i uken, og noen arbeider hjemmefra. Vi har fått tilgang til mange interessante fotoalbum, og til nå er rundt 1.700 av bildene blitt scannet, beskrevet og lagt ut på nett.

Abonnement på Agderbilder koster kr.5.500,- i året, som betales av museets driftsbudsjett, i tillegg til kostnader til programvarer. Prosjektet «Lillesands historie» har inngått fotosamarbeid med museet og deler på en del av utgiftene til digitaliseringen.

Fotogruppen består av Niels Damgaard, Bente Dreessen, Arild Mollestad, Vidar Sørbotten, John Gustav Johansen, Bergliot Øie Johansen, Johan Knudsen, Marit Flaten, Tom Svennevig og Torodd Hansen. Nils Bjelland m. fl. arbeider med bilder til Lillesands historie.

REGISTRERING:

Gruppene som står for tekstil, bok og gjenstandsregistrering arbeider jevnt og trutt. 1.380 gjenstander er nå digitalisert i museumsprogrammet Primus, hvorav 350 med bilde. De kan sees her: <https://digitaltmuseum.no/search/?q=lillesand+by-+og+sj%C3%B8fartsmuseum>.

Abonnementet betales av kommunens IT-budsjett. Det er Svein Eirik Aslaksen, Åse Bach Kristensen og Alvhild Gulbrandson som står for registreringen.

Museets boksamling, hovedsakelig av fag- og lokallitteratur, blir stadig oppgradert av Arild Nielsen og er nå oppe i 438 registrerte titler. I 2020 fikk vi et helt kapteinsbibliotek skaffet til veie av Niels Damgaard. Boksamlingen, sammen med resten av de registrerte bøkene, vises på denne internettadressen: <https://www.librarything.com/profile/Lillesandmuseet>

SNEKKERVERKSTEDET

Odd Eigeland, Vidar Sørbotten og Pål Osjord, har lagt ned en stor innsats på Snekkerverkstedet. Her har det vært omfattende opprydning. Det er laget hyller og skreddersydd bord til tilskjæreren i skolestua m.m. Dessuten er arbeidet med å lage en mobil scene i gjødselkjelleren i full gang.

VEVEVERKSTEDET

Gruppen består av Solveig Vassbotn, Åsne Svendsen, Inger Mosgren og Åse Bach Kristensen, men det har på grunn av corona vært lite aktivitet i 2020.

GENERELL HJELP

Vi har et korps av frivillige som stiller opp ved arrangementer og annet forefallende arbeid, og her må nevnes Jonathan Sanders, Elisabeth Franck Danielsen, Lise Andersen, Helge Røed (foredrag), Elin Hegli Bugge, Vidar Sørbotten, Pål Osjord, Odd Eigeland, Knut Ribe (musikk), Hege Marie Holthe, Terje Ellefsen, Åsne Svendsen og Alvhild Gulbrandson. Sven H. Svendsen fra Lillesand Sjømannsforening spanderer ofte en kaffetår. I tillegg kommer fotograf Trygve E. Tønnesen, som i år igjen stod for flotte bilder til utstillingen.

Fra Lillesand kommune må nevnes Terje Elseth, som har bidratt til trykningen av mange plakater. Siv D. Risdal Larsen er en god hjelp til å få det formelle i orden rundt ansettelse av sommerguider, og kultursjef Magne Haugen bidro med både musikk og til vakthold under Kulturnatta. Kommunetorget, Arkivet, Struktur1 og IT ved Andreas Brovig og John Graneng er gode å spørre til råds. Vår nye ordfører, Einar Holmer-Hoven stilte opp til både åpningsdag og Julvefest. Kjøkkenet på Dovre bidro med julemat og Geir Gabrielsen med coronautstyr.

Våren 2020 har vi, i samarbeid med fotolærer Stein Dvergsnes, hatt en ung elev, Tønnes Isak Due-Tønnessen, i utplassering fra Lillesand VGS. Det har vært en fornøyelse og veldig nyttig for museet. Han har fotografert museets bildesamling, foruten rommene i bakgårdsbygningene og området rundt Justøya fort. De siste brukt i utstillingen 2020.

SOMMERGUIDER OG HJELPERE

Karianne Harrendran, Åshild Danielsen og Olav Hagestad Nag var årets sommerguider, og sesongen gikk uten de store problemene, selv om det var en slitsom sommer. Det ble mange omvisninger siden vi måtte ha så små grupper. Utover guidene, hadde vi utplassert fire 16-åringer fra kommunen: Christina Jamilia Jørlo-Levy, Martin Christiansen, Aurora Åteigen og Sondre Emil Thingvold Holm. Dette gjorde at vi i 2020 rakk over store oppgaver som støvsugning av alle loft. Nevnes bør også Christiansens plan om en potetåker foran museet: Potetplanten ble – som en kuriositet – opprinnelig lansert som en prydplante!

Christina Jamilia Jørlo-Levy, Martin Christiansen, Karianne Harrendran, Olav Hagestad Nag, Aurora Åteigen, Sondre Emil Thingvold Holm og Åshild Danielsen

OMTALE

Selfie med Emma i forgrunnen, Eirik og Anne Sophie bak.

Foruten fine omtaler i Lillesands-Posten, kom museet med i programmer på Radio L og på Sørlandssendinga. Her var det Emma Elisabeth Vennesland som organiserte utsendelsen sammen med programleder Eirik Damsgaard i NRK.

Anne Giljebrekke/TV Lillesand laget et 20-minutters program om museets hovedutstilling som ble veldig godt mottatt. Den kan sees her: [7teS.paog_nsjoleuureldiarr](https://www.youtube.com/watch?v=7teS.paog_nsjoleuureldiarr).

Vi hadde annonser på Facebook, i Lillesands-Posten og i Agderposten, dessuten en liten annonse i Fædrelandsvennen. Flere besøkende kom på grunn av denne siste annonsen, så vi må overveie om vi skal ha tilsvarende i 2021.

GAVER

Museet mottok mange flotte gaver i 2020. Her er noen av dem: Fra Tingsaker skole fikk vi en rekke historiske bruksgjenstander, som morseapparat, kjemiutstyr og telefon. Via mellommann fikk vi tallerken, gaffel og kompass fra MS «Mosel» som ble bombet utenfor Justøya. Fra Kristen Tellefsen fikk vi et stort gulvteppe (lå tidligere i Skrivergården), fra John Gustav Johansen bl.a. to viktige aviser fra krigens dager, fra Else Grønn en dukkevogn med dukke og utstyr fra ca. 1905, fra Vidar Sørbotten en gammel ryggsekk med Bergans meis, fra Margrethe Dannevig Flaa fikk vi dukkeservise, dukker og kniplinger, fra Ingrid Bie Hansen, via Niels Damgaard, et skipsbibliotek etter Kaptein Bie, fra Johanna Elisabeth Mollestad en gammel dåpskjole som har vært i bruk fra ca. 1870 – 2014, fra Marit og Sigmund Johnsen fikk vi kjoler og hansker, og enda fikk vi mye, mye mer.

SAMARBEID

Selv om det har vært mindre samarbeid i år enn til vanlig, har vi vært glade for samarbeidet med Gabriel Scott Selskabet, Lillesand Folkebibliotek, Lillesand kommunes kulturkontor, Lillesands-Posten v/Kurt Stangeby, Vest-Agder-museet (Agderbilder), Lillesand VGS v/Stein Dvergsnes og Tore Garvin, Handelsstanden (Kulturnatta), Meta Hansen-huset (billetter), LUS – Lillesand Ungdomsskole (omvisninger og leirskoler) og teaterlinja på Dahlske VGS v/Anne Bjørkvik.

IT-kontoret med leder Andreas Brovig i spissen, har sørget for at Tollboden omsider fikk ordentlig nett-tilgang. Bravo! De har også vært til stor støtte på mange vis hver gang vi hatt trøbbel med programmer som ikke virker eller andre linjeproblemer.

Vi har hatt et veldig godt samarbeid med vaktmester Magne Pedersen og Håkon Boge fra ETD, som har vært fantastiske til å sørge godt for det byggetekniske ved museet i 2020. De stiller også flott opp for museet med mange av de utlegg det har vært til snekkerverkstedet.

En vegg i bakgården ble malt.

Forhaven luket og pleid av Ellen Barbakken.

ØKONOMI

Netto driftsbudsjett for 2020 var på 939.600 kr, en økning på 265.500 kr fra året før. Dette skyldes hovedsakelig at kommunen kompenserte for bortfallet av fylkestøtten på 240.000 kr. Hønnør til kommunen for det! Budsjettet inkluderer lønn til bestyrer, lønn til sommerguider og drift. Museets venneforening gav i 2020 et tilskudd på kr.40.000,-. Dessuten fikk vi sponsorgave fra Lillesands Sparebank på rundt kr.22.000,- som sammen med venneforeningens bidrag dekket kostnadene til plansjeutstillingen på Tollboden. Foreløpige regnskapstall viser et merforbruk i 2020, men nøyaktige tall vil framkomme i forbindelse med årsoppgjøret.

INNTEKTER

Museets inntekter, minus gaver og sponsormidler, er ifølge foreløpige regnskapstall ca. 107.000 kr. Inntektene omfatter utleie av lokaler, momskompensasjon og tilskudd, samt omvisnings- og billettinntekter. Alle skoler, barnehager og flyktninggrupper kommer gratis inn, og det er gratis adgang til Tollboden og Museumsbutikkens bakenforliggende utstillinger. Entré til hovedbygningen kostet kr.50,- for voksne og kr.10,- for barn. Som i foregående år, har vi hatt billett fellesskap med Meta Hansen-huset (MHH), som betyr at én billett gir adgang begge steder. Selv om vi begge taper inntekter, regner vi samarbeidet som så viktig at vi vil fortsette med det. I 2020 mottok vi 31 billetter fra MHH, tilsvarende kr.1.550,- (mot 60 i 2019). MHH tar kr.40,- pr. billett, og barn kommer gratis inn her.

NOEN MINNER FRA 2020

En av de frivillige, Åse Bach Kristensen, er utover konkret arbeid, en gledesspreder gjennom hele året

Alle museets lysekroner ble vasket i 2020. Her er Åshild Danielsen i gang.

SLUTTORD

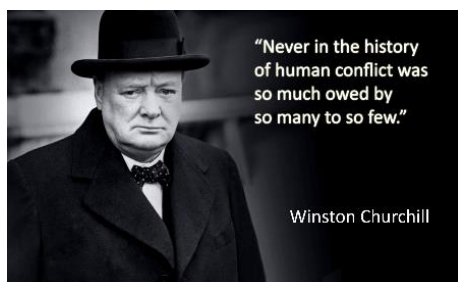
Coronaåret 2020 kunne fort ha endt med lukkede dører i sommersesongen, men heldigvis fikk vi lov til å holde åpent. Det ble, ved hjelp av Geir Gabrielsen fra Enhet for omsorg, installert antibacutstyr ved alle innganger og rundt omkring ellers i museumsanlegget. Han sørget også for en god beholdning av masker og plasthansker. Det var gledelig å oppleve at han var så godt forberedt, i betraktning av det vi ellers hørte om mangler i andre kommuner! I tillegg til antibac, hadde vi adgangsbegrensning og, som jeg skrev tidligere, medførte det køer og ventelister. Men åpent museum var det, og med mye besøk. Det ble slitsomt for sommerguidene, de måtte ha uvanlig mange omvisninger. Men vi klarte det, og vi fikk veldig mye ros for utstillingene.

Jeg tror jeg kan tillate meg å si at årets hovedutstilling var svært viktig. Vi fikk satt fingeren på en tid i Lillesand kommune som fikk betydning for flere generasjoner. Vi fikk fortalt historien til noen av dem som satte livet på spill for at vi andre kunne vokse opp i frihet. Utstillingen viste også noen av nazismens byggeklosser på grunnplan: grundighet og skånselløshet. Grundighet i form av den strategiske oppbyggingen av militære stillinger og forhåndskjennskap til området, som Terje Ellefsens kart klargjorde. Skånselløshet i håndteringen av motstandsfolk og andre som kom i klemme. Lillesands eneste jøde ble arrestert, men overlevde. Det skyldtes nok at han var gift med en lillesandskvinne. Han ble derfor sendt til Berg konsentrasjonsleir utenfor Tønsberg, og dette var en mye mildere leir enn de tyske.

Vi var stolte av å kunne presentere mye nytt stoff om forhistorien til det som skjedde utenfor Lillesand, den 8. april 1940. Takk være blant annet hjelp fra polske museer, kunne vi fortelle historien om hvordan ubåten ORP «Orzel» klarte å flykte fra Estland. Den fikk tilhørerne til å virkelig høre etter. Det samme gjorde historien om motstandsmannen Aanund Tveit og hans dikt på dopapir fra fengselscellene. Tom Olsens opplevelser fra både de første kampene i april dagene, via opphold på Kongsvinger festning (fordi han var utsett til av!) og til sist fryktelige opphold i tyske konsentrasjonsleirer, gjorde voldsomt inntrykk. At vi i tillegg fikk de mange gode foredragene, betydde at det var fylde i den samlede fortellingen fra krigen for de som hadde anledning til å delta.

Jeg har noen ganger fått kritikk for at utstillingene vi viser er for omfattende, men det mener jeg bare er en god ting. Dels kan det gi lyst til å komme flere ganger, og dels behøver man vel ikke nødvendigvis å få med seg alt. Hvem har for eksempel sett hele samlingen til Louvre? At et lite museum som vårt ikke kan overkommes med et enkelt besøk, det viser jo bare at vi har mye å by på!

Til sist vil jeg si en stor takk til alle som turte å låne ut i år igjen. Det er på den måten vi kan ha flotte utstillinger for små penger her på museet! Og takk til alle de frivillige som er museets ryggrad og en ekstra takk igjen til Geir Gabrielsen!

Lillesand, 11.01.2021.
Anne Sophie Høegh-Omdal,
museumsbestyrer

